Néray Katalin

Egy kiállítás esszenciája

Vagy egy kiállítás képei (lásd Muszorgszkij-Ravel nagyszerű zenéjét)? Forgószélhez volt hasonlatos Jadran Adamović budapesti látogatása idén januárban, amikor régi barátom, Lilijana Stepančič társaságában Budapesten megjelent. Jadrant csak felületesen ismertem, de a 'te barátod az én barátom' alapon érdeklődéssel hallgattam az általa előadott merész kiállítási tervet, miközben a Ludwig Múzeum előttünk álló költöztetése járt a fejemben. Őszintén szólva nem nagyon hittem, hogy ilyen rövid idő alatt sikerül megszervezni ezt a 30 művészt felvonultató tárlatot, még akkor sem, ha papírmunkákról van szó. Azt azért kikötöttem, hogy magyar művészek is szerepeljenek az anyagban, ami igazán normális feltétel volt. Csak akkor lettem nyugodt, amikor a főtámogató Pliva ljubljanai és budapesti vezérkara is megjelent a múzeumban garantálva a terv finanszírozását.

Bizonyára sokan felteszik majd a kérdést, hogy miért ezek a művészek szerepelnek, miért hiányzik x vagy y művész. A válogatás bevallottan szubjektív, a kurátort személyes érdeklődés és baráti viszony fűzi a szereplőkhöz. Jadrant valóban szenvedélyesen érdekli a művészet, közelebbről ennek a régiónak a művészete, és az utóbbi évtizedek történései. Ez a Szarajevó-Belgrád-Zágráb-Ljubljana-Budapest-Prága-Moszkva útvonal némi párizsi, New York-i és egyéb nyugat-európai elágazással nekünk is ismerős terep. A névsort nézegetve mintegy húsz művész már szerepelt magyarországi kiállításokon a mi múzeumunkban, sőt képviselve van a gyűjteményben. Elég, ha az IRWIN, a Prigov, a *Rondo* vagy az ötven év közép-európai művészetét felvonultató tárlatra és *A Fal után*-ra gondolunk. Ismerem a katalógusát annak a híres Fra Yu Kult kiállításnak, Jadran legfőbb büszkeségének, ahol az egykori ferences kolostorban felvonultatta a volt Jugoszlávia avantgárd élcsapatát. Azóta sem tud belenyugodni a világban fel-felbukkanó Balkán-kiállítások számára kevéssé hiteles prezentálásába, és az Essence of Life-ot valamiféle folytatásnak szánja. Ez az általa összeválogatott nonkonformista társaság (hogy az oroszországi művészekre vonatkozó terminust használjam) a maga útját járó, a hatalommal nem barátkozó művészekből áll, akiket összefűz a posztkommunista tapasztalat, a klasszikus avantgárd, mindenek előtt a konstruktivizmus tisztelete, a szocreál szimbolika ironikus használata és a konceptuális művészet sajátos, kelet-közép-európai változata.

A kiállítás története nem szokványos, és a katalógus sem az. Kevés kivétellel interjúk, beszélgetések sorozata, melyekből sok személyes dolog mellett a művészi hitvallás is kiderül. Azt hiszem, hogy mindannyian hozzá tudnánk tenni ehhez a saját történeteinket (az én eredménytelen, bulgakovi bolyongásomat a téli Moszkvában a nyolcvanas évek közepén, amikor nem találtam meg Kabakov műtermét, ezen tíz évvel később jót derült, amikor a São Paulo-i Biennálén együtt dolgoztunk, vagy Ivan Kafkával megélt feledhetetlen kalandjaimat a tokiói szumó birkózócsarnokban).

Köszönet mindazoknak, akik ennek az izgalmas projektnek a megvalósításán dolgoztak!

Katalin Néray

The Essence of an Exhibition

Or: *Pictures at an Exhibition* (see the magnificent music of Mussorgsky and Ravel)?

Jadran Adamović's visit to Budapest last January was like a whirlwind; he arrived here in the company of my old friend, Lilijana Stepančič. I was acquainted with Jadran only superficially, but on the basis of "any friend of yours is a friend of mine" I listened with interest to his bold exhibition plan, though the imminent moving of the Ludwig Museum was also occupying my mind. To be perfectly frank, I did not really believe that it would be possible to organise a show presenting these 30 artists within such a short period of time, even if it consisted simply of works on paper. The only stipulation I made was that the work of Hungarian artists should also be included among the material, which was quite a reasonable condition. I was only able to relax when the Ljubljana and Budapest staff of Pliva, the lead sponsor, appeared at the museum with the guarantee of financing the planned exhibition.

Certainly, many will raise the question of precisely why these artists are included in the show and why X or Y artist is missing. The selection is admittedly subjective, with the curator's personal interests and relationships influencing the list of participants. Jadran is truly and passionately interested in art, and more specifically in the art of this region and the events of the recent decades. This Sarajevo-Belgrade-Zagreb-Ljubljana-Budapest-Prague-Moscow trajectory, with a measure of New York, Paris and other Western European centres as well, is already familiar territory for us. There are some twenty artists included who have already taken part in Hungarian exhibitions in our own museum, and who are even represented in our collection. It is enough to mention IRWIN, Prigov and *Rondo*, or the show that presented fifty years of Central European art and the *After the Wall* exhibition. I am familiar with the catalogue of the renowned *Fra Yu Kult* exhibition, Jadran's greatest pride, in which he paraded the vanguard of the Yugoslav avant-garde in a one-time Franciscan monastery. He intends *Essence of Life* to comprise a kind of continuation, for since then he has not been satisfied with the barely credible presentation of Balkan exhibitions cropping up around the world from time to time. The nonconformist circle he has assembled (using the Russian artists' terminology) is composed of artists who travel their own path and who are not willing bedfellows of authority, who are united by post-communist experience, the classical avant-garde and above all, respect for constructivism, the ironic use of Soc-Real symbolism and the particular Central and Eastern European brand of conceptual art.

The history of this exhibition is not conventional, nor is its catalogue. With rare exceptions, it comprises a series of interviews and conversations, from which, alongside numerous personal details, the credo of the artist comes to light. I imagine that we would all be able to add our own stories (e.g. my own fruitless, Bulgakovian wanderings in the Moscow winter in the mid-eighties, when I could not find Kabakov's studio. That became clear ten years later, when we worked together at the São Paulo Biennial. Also there were my unforgettable adventures that I shared with Ivan Kafka in the Tokyo sumo wrestling hall).

I would like to offer my thanks to all of those who worked toward the realisation of this exciting project!